

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Άγγελος Σικελιανός: *Άγραφον*
(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 30-32)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Σύμφωνα με μια εξομολόγησή του ο Σικελιανός αισθανόταν έντονα την παρουσία του Θεού στη ζωή του¹. Ποια στοιχεία του ποιήματος επαληθεύουν αυτή τη μαρτυρία;
2. α) Πώς συνδέεται, κατά τη γνώμη σας, το ποίημα με την εποχή της ναζιστικής κατοχής²; β) Πιστεύετε ότι το ποίημα έχει αντιστασιακό χαρακτήρα³;
3. Τι είναι το “Άγραφον”; Πώς συνδέεται με το περιεχόμενο του ποιήματος;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποια είναι τα δύο νοηματικά επίπεδα του ποιήματος και ποιες αντιστοιχίες παρουσιάζουν;
2. Πώς περιγράφεται ο χώρος “έξω από τα τείχη της Σιών”; Πώς χαρακτηρίζετε την περιγραφή και γιατί; (π.χ. ρεαλιστική, νατουραλιστική, κ.λ.π.)
3. Ποια μετατόπιση χώρου και χρόνου παρατηρείται μετά το στίχο 38;
4. Ποια είναι τα πρόσωπα του κεντρικού περιστατικού της αφήγησης;
5. Ποιες αισθήσεις του αναγνώστη ενεργοποιούνται με την περιγραφή του τόπου “Έξω από τα τείχη της Σιών”;

¹ Δρακόπουλος Δ., Κορνελάκης Γ., Ρώμας Χ.Γ., *Κείμενα Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου, Ερμηνευτική προσέγγιση (επιλογή)*, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1991, σ. 55, Μόσχου Ε., “Η θρησκευτική φύση του Άγγελου Σικελιανού”, εφ. Καθημερινή, Απρίλιος 1982.

² Στα χρόνια του Β' παγκοσμίου πολέμου, ο Σικελιανός συνδέει σε κάποια έργα του την εθνική ή τη χριστιανική παράδοση με τη λαϊκή αντίσταση κατά τη ναζιστική κατοχή.

³ Ο Μάρκος Αυγέρης λέει σχετικά με το “Άγραφον”: “Ο ποιητής θέλει να αποδώσει τη νύχτα και το θάνατο της Κατοχής μαζί με το πνεύμα της εκδίκησης. Το πνεύμα της αντίστασης κατά των κατακτητών για τη λευτεριά της πατρίδας”, Αυγέρης Μ., *Κριτικά αισθητικά*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1980.

6. α) Με ποιους εκφραστικούς τρόπους περιγράφεται ο ψόφιος σκύλος;
β) Πώς αισθητοποιείται ο “τόπος που η πόλη έριχνε χρόνια τα σκουπίδια” στο ποίημα;
7. Ποια θεατρικά στοιχεία εντοπίζετε στο ποίημα;
8. Το ποίημα χαρακτηρίζεται από παραστατικότητα και αμεσότητα. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται αυτό; (π.χ. με αφήγηση, εναλλαγή αφήγησης – διαλόγου, κ.λπ.)

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. α) Ποιο γεγονός της ζωής του Ιησού απετέλεσε τη θεματική αφορμή του ποιήματος;
β) Τι από τη σύγχρονη με τον ποιητή πραγματικότητα ανακάλεσε στη μνήμη του το “Άγραφον”;
2. Να περιγράψετε την εικόνα που αντικρίζουν ο Ιησούς και οι μαθητές του. Ποιες εντυπώσεις σας προκαλεί;
3. α) Πώς αντιδρούν οι μαθητές μπροστά στο θέαμα που αντικρίζουν και πώς ο Ιησούς;
β) Πώς ερμηνεύετε τη διαφορά στη στάση τους;
4. Ποια είναι η αντίληψη του Ιησού για τη φθορά και σε ποιους στίχους αποδίδεται αυτή παραστατικότερα;
5. Πώς αντιλαμβάνεστε τη σημασία της φράσης του Ιησού: “*Τη φοβερήν οσμήν, εκείνος πόχει καθάρια ανάσα... όθ’ ήρθαμε...*”, (στ. 24-26).
6. Πώς γίνεται η μετάβαση από την αφήγηση του περιστατικού με τον Ιησού και τους μαθητές του στη σύγχρονη πραγματικότητα και το προσωπικό βίωμα;
7. Ποιο χαρακτηριστικό του Ιησού φαίνεται να θαυμάζει ο ποιητής; Σχολιάστε συγκεκριμένους στίχους.
8. Στους στίχους 40-60 διατυπώνεται μια δραματική προσευχή: Ποιος προσεύχεται και τι ζητάει με την αγωνιώδη επίκλησή του;

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Πωλ Ελύαρ: Στο όνομα⁴

.....
Στο όνομα της θαμμένης ελπίδας
Στο όνομα των δακρύων μες στο σκοτάδι
Στο όνομα των λυγμών που μας κάνουν να γελάμε
Στο όνομα των γέλιων που μας φοβίζουν

Στο όνομα των γέλιων μες στο δρόμο
Της γλύκας που δένει τα χέρια μας
Στο όνομα των καρπών που σκεπάζουν τα άνθη
Πάνω στην όμορφη καλοσυνάτη γη

Στο όνομα των φυλακισμένων αντρών
Στο όνομα των εξορισμένων γυναικών
Στο όνομα των συντρόφων μας όλων
Που μαρτυρήσανε και σφάχτηκαν
Γιατί δε δέχτηκαν το έρεβος

Πρέπει να κατευθύνουμε το θυμό μας
Και να ορθώσουμε το σίδερο
Για να φυλάζουμε την πανύψηλη εικόνα
Των αθώων και παντού καταδιωγμένων
Και που παντού να θριαμβεύσουν μέλλει.

*Τα Εφτά Ποιήματα του Έρωτα εν Πολέμω,
απόσπασμα (1943)*

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε ανάμεσα στα δύο ποιήματα ως προς το περιεχόμενο και ως προς το ύφος;

---

⁴ Πρόσωπα και Ιδέες, Λογοτεχνία / 3, Ελύαρ, εκδ. Πλέθρον, μτφρ. Γ. Σπανός, σ. 90.

Γ. Σεφέρης: Υστερόγραφο⁵

*Αλλά έχουν μάτια κάτασπρα χωρίς ματόκλαδα
και τα χέρια τους είναι λιγνά σαν τα καλάμια.*

*Κύριε, όχι μ' αυτούς. Γνώρισα
τη φωνή των παιδιών την αυγή
πάνω σε πράσινες πλαγιές ροβολώντας
χαρούμενα σαν μέλισσες και σαν
τις πεταλούδες, με τόσα χρώματα.
Κύριε, όχι μ' αυτούς, η φωνή τους
δε βγαίνει καν από το στόμα τους.
Στέκεται εκεί κολλημένη σε κίτρινα δόντια.*

*Δική σου η θάλασσα κι ο αγέρας
μ' ένα άστρο κρεμασμένο στο στερέωμα,
Κύριε, δεν ξέρουνε πως είμαστε
ό,τι μπορούμε να είμαστε
γιατρεύοντας τις πληγές μας με τα βότανα
που βρίσκουμε πάνω σε πράσινες πλαγιές,
όχι άλλες, τούτες τις πλαγιές κοντά μας·
πως ανασαίνουμε όπως μπορούμε ν' ανασάνουμε
με μια μικρούλα δέηση κάθε πρωί
που βρίσκει τ' ακρογιάλι ταξιδεύοντας
στα χάσματα της μνήμης-*

Κύριε, όχι μ' αυτούς. Ας γίνει αλλιώς το θέλημά σου.

(11 Σεπτέμβρη '41)

Στο *Υστερόγραφο*, όπως και στο *Άγραφο*, διατυπώνεται μια αγωνιώδης προσευχή – επίκληση στον Κύριο. Ποιος προσεύχεται και τι ζητάει απ' αυτόν;

Ο. Ελύτης: Ο Μικρός Ναυτίλος, Μυρίσαι το άριστον XVII⁶

*ΚΑΙ ΝΑ, ΚΑΤΑΜΕΣΙΣ της αθλιότητας, από τις ανασκαφές της Σαντορίνης,
από την απελπισιά πιο πέρα – επιτέλους: μια Κόρη Θηρασία φτάνει
τεντώνοντας το χέρι της σα να λέει “Χαίρε Κεχαριτωμένη”.*

⁵ Σεφέρης Γ., *Ποιήματα*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1979, σ. 192.

Δεν είμαι ζωγράφος, Κόρη Θηρασία. Μα θα σε πω με ασβέστη και με θάλασσα. Θα σε προεχτείνω μ' αυτά που γράφω σ' αυτά που πράττω. Θα σου προσφέρω μια ζωή (τη ζωή που δεν αξιόθηκα) χωρίς αστυνόμους, χωρίς φακέλους, χωρίς κελιά. Μόνο μ' ένα λευκό πουλί πάνω από το κεφάλι σου.

Θα φυτέψω αμπέλια-λέξεις. Θα κτίσω Ανάκτορα μ' αυτά που μου δίνεις ν' αγαπώ. Από την Ηγησώ θα φτάσω στην Αγία Αικατερίνη. Γη και ειρήνη θα φέρω.

Ποιος μιλάει και σε ποιον απευθύνεται στο παραπάνω ποίημα; Ποιο είναι το περιεχόμενο των λόγων του;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Είναι, κατά τη γνώμη σας, αισιόδοξο το μήνυμα που προκύπτει από το ποίημα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Τι συμβολίζει, κατά την άποψή σας, η πόλη της Σιών;
3. Ποια σημεία του ποιήματος έχουν έντονα δραματικό τόνο;
4. Πώς συνδέεται η επίκληση του ποιητή με τη σύγχρονη του πραγματικότητα⁷;

---

⁶ Ελύτης Οδ., *Ο Μικρός Ναυτίλος*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα ²1986, σ. 85.

⁷ Δανιήλ Α. *Προσεγγίσεις ποιημάτων από τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, εκδ. Εκδοτικές Τομές, Αθήνα 1995, σ. 141. Σχετικά μπορείτε να μελετήσετε και το ποίημα *Ιερά Οδός*, Κ.Ν.Α. Β' Λυκείου, σσ. 135-139 στο οποίο ο ποιητής διατυπώνει παρόμοιους προβληματισμούς.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:.....

ΤΑΞΗ:..... ΤΜΗΜΑ:.....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Άγγελος Σικελιανός: Άγραφον

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:.....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Να χαρακτηρίσετε τους μαθητές και τον Ιησού αντίστοιχα με βάση την αντίδρασή τους μπροστά στο θέαμα του ψόφιου σκύλου.

.....
.....

Μονάδες 5

2. Ποια είναι η “μεγάλη υπόσχεση” που γεννιέται μπροστά στο αποκρουστικό θέαμα; Πώς την αντιλαμβάνεστε;

.....
.....

Μονάδες 5

3. Να σχολιάσετε τους στίχους “αντιφεγγιά του Αιώνιου, μα κι ακόμα σκληρή του Δίκαιου αστραπή κι ελπίδα.”

.....
.....

Μονάδες 5

4. Πώς επιτυγχάνεται στη πορεία της αφήγησης η μετάβαση από τα αισθητά στα νοητά;

.....
.....

Μονάδες 5